

Pár poznámek k fiskálnímu federalismu

MPR_SUR jaro 2009

- Teorie fiskálního federalismu se začala vyvíjet po WW2 nejdříve v anglosaských zemích (zejména v USA) a až od druhé poloviny minulého století i v zemích evropských.
- Slovo federalismus jako takové má pouze politické souvislosti. Rozdělení zákonodárné moci mezi různé úrovně vlády umožňuje lidem lépe kontrolovat jejich zvolené zástupce. Federalismus je nástrojem zvyšování efektivity politického rozhodování v demokratických společnostech.
- Termín „fiskální federalismus“ - fiskální rozhodnutí jsou rozdělena mezi různé stupně řízení a správy → záleží na státoprávním uspořádání v dané zemi. Fiskální federalismus se týká fungování systému veřejných financí obecně – nikoli jen ve federativně uspořádaných státech.

Fiskální federalismus se zabývá:

- otázkami vertikální i horizontální struktury veřejného sektoru a optimalizací vazeb mezi jeho jednotlivými stupni a články;
- využitím jednotlivých fiskálních funkcí mezi jednotlivými úrovněmi;
- rozdělením pravomocí a odpovědnosti za jednotlivé výdajové oblasti a stanovením daňových pravomocí a uspořádáním příjmů.

MODELY FISKÁLNÍHO FEDERALISMU

- **vertikální model**
- **kooperativní federalismus (horizontální model)**

Vertikální model

- uplatňován v anglosaských zemích (USA, Kanada, Austrálie)
- vychází z fiskální autonomie jednotlivých úrovní vlády, ponechává dostatečný prostor pro nezávislou fiskální politiku na každé úrovni odpovědnosti i jednotlivým úrovním vlád na horizontální linii

Horizontální model

- specifický typ federálního uspořádání v Německu
- rysy unitárního státu:
  - silná ústřední vláda s rozsáhlou oblastí vlivu,
  - jednotná legislativa,
  - jednotná daňová soustava;
- také prvky federativního uspořádání:
  - existence střední úrovně vlád – zemí
- finanční vztahy mezi rozpočty zejména na horizontální linii, ale i vertikální linii mezi spolkovými zeměmi

- V praxi se však ve většině zemí zpravidla uplatňuje určitá **kombinace** prvků vertikálního a horizontálního modelu fiskálního federalismu.
- Každá vládní úroveň má své vlastní příjmy (nižší úrovně zpravidla menší příjmy a to ve formě daňových i nedaňových příjmů), které jsou doplněny o dotace z vyššího rozpočtu.
- Stát prostřednictvím přerozdělovaných procesů může zmírňovat nerovný daňový výnos v jednotlivých regionech či obcích. V tomto modelu lze rozlišovat větší či menší míru centralizace či decentralizace.

Centralizovaný model

- velmi nízká míra soběstačnosti nižších vládních úrovní
- nejvýznamnější příjmy plynou do ústředního rozpočtu a pouze ústřední rozpočet je soběstačný
- finanční vztahy mezi rozpočty jsou uskutečňovány po vertikální linii a zejména formou účelových dotací
- vlastní příjmy nižších stupňů nestačí krýt jejich výdaje a jsou odkázány na dotace z vyšších rozpočtů
- rozsáhlé přerozdělovací vztahy v rozpočtové soustavě; prostřednictvím dotací stát ovlivňuje intenzivně činnost a hospodaření nižších vládních úrovní
- Československo do roku 1990

Decentralizovaný model

- úplná míra finanční samostatnosti nižších vládních úrovní bez existence přerozdělovacích procesů uvnitř rozpočtové soustavy
- i nejnižší úrovně vlády by měly disponovat dostatečným objemem příjmů a kompetencí k celoročnímu pokrytí svých výdajových potřeb
- nižší vládní úrovně by musely mít vlastní rozsáhlou daňovou pravomoc
- v praxi se v čisté podobě nevyskytuje, pouze teoretický model

MODEL FISKÁLNÍHO FEDERALISMU V ČR

- Lze jej označit jako **kombinovaný model fiskálního federalismu** s určitými **decentralizačními prvky**.
- Ani v současném modelu nejsou obce a kraje zcela finančně soběstačné.

LITERATURA pro rozšíření:

- Musgrave, R. A., Musgraveová, P. B.: *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management Press, 1994.
  - část šestá
- Peková, J.: *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management Press, 2004.
  - kapitola 4
- Provazníková, R.: *Financování měst, obcí a regionů. Teorie a praxe*. Praha: GRADA Publishing, 2007.
  - kapitola 2

Rozpočet obce

Rozpočet obcí a krajů

- jeden z nástrojů finančního řízení ÚSC
- zobrazení finančního hospodaření obce či města na daný kalendářní rok
krátkodobý nástroj řízení obce
- nástroj pro vyjádření a realizaci jednotlivých politik obce

Základní rovnice rozpočtového hospodaření

příjmy – výdaje = (-) financování

$$\mathbf{P + (+)F = V + (-)F}$$

Omezení rozpočtu

- krátkodobost
- nevypovídá o stavu majetku, závazcích a pohledávkách
- finanční operace, které rozpočtem neprocházejí
  - cizí prostředky
  - sdružené prostředky
  - operace podnikatelské činnosti obce

Rozpočtové zásady

- každoročního sestavování a schvalování rozpočtu
- dlouhodobé vyrovnanosti rozpočtu
- reálnosti a pravdivosti
- úplnosti a jednotnosti rozpočtu
- publicity

Rozpočtová skladba

- Vyhláška MF č. 323/2002 Sb.
- Klasifikace peněžních operací v rozpočtu
- Rozpočtové hospodaření a peněžní fondy
- Čtyři základní členění
  - Odpovědnostní – pro ÚSC nepovinné
  - Druhové
  - Odvětvové
  - Konsolidační

Druhové členění

- ekonomický charakter operace
- třídy › seskupení položek › podseskupení položek › položky
  - třída 1 – daňové příjmy
  - třída 2 – nedaňové příjmy
  - třída 3 – kapitálové příjmy
  - třída 4 – přijaté transfery
  - třída 5 – běžné výdaje
  - třída 6 – kapitálové výdaje
  - třída 8 – financování

Financující operace

- Z jakých zdrojů byl kryt deficit rozpočtu?
- Jak bylo naloženo s přebytkem rozpočtu?
- Způsoby zobrazení přijetí závazku/půjčení prostředků v rozpočtu

<p>8 – financující operace</p>	<p>1 – financování z tuzemska</p> <p>2 – financování ze zahraničí</p> <p>9 – opravné položky k peněžním operacím</p>	<p>1 – krátkodobé financování</p> <p>2 – dlouhodobé financování</p>	<p>1 – vydané dluhopisy</p> <p>2 – splátky vydaných dluhopisů</p> <p>3 – přijaté půjčené prostředky</p> <p>4 – splátky přijatých půjčených prostředků</p> <p>5 – změna stavu prostředků na bankovním účtu</p> <p>7 – aktivní operace řízení likvidity – příjmy</p> <p>8 - aktivní operace řízení likvidity - výdaje</p>
--------------------------------	--	---	---

Interpretace výsledku rozpočtového hospodaření

- příklady

Odvětvové členění

- skupina 1 – zemědělství, lesní hospodářství a rybnářství
- skupina 2 – průmyslová a ostatní odvětví hospodářství
- skupina 3 – služby pro obyvatelstvo
- skupina 4 – sociální věci a politika zaměstnanosti
- skupina 5 – bezpečnost státu a právní ochrana
- skupina 6 – všeobecná veřejná správa a služby

Odpovědnostní členění

- člení peněžní operace do kapitol
- zohledňuje odpovědnost a působnost subjektu, který s peněžními prostředky nakládá
- pro obce nepovinné (povinné pro peněžní operace státního rozpočtu)
  - využívají zejména větší obce, u nichž se obecní úřad člení na jednotlivé odbory a kde má tedy toto členění své opodstatnění

Konsolidační členění

- třímístný kód, záznamová jednotka, kterou se klasifikují peněžní operace pro potřeby konsolidace
- poskytuje potřebné informace o převodech prostředků uvnitř veřejných rozpočtů
  - na základě těchto informací je možné vyloučit převody uvnitř organizační jednotky, za kterou se sestavuje výkaz o plnění veřejných rozpočtů

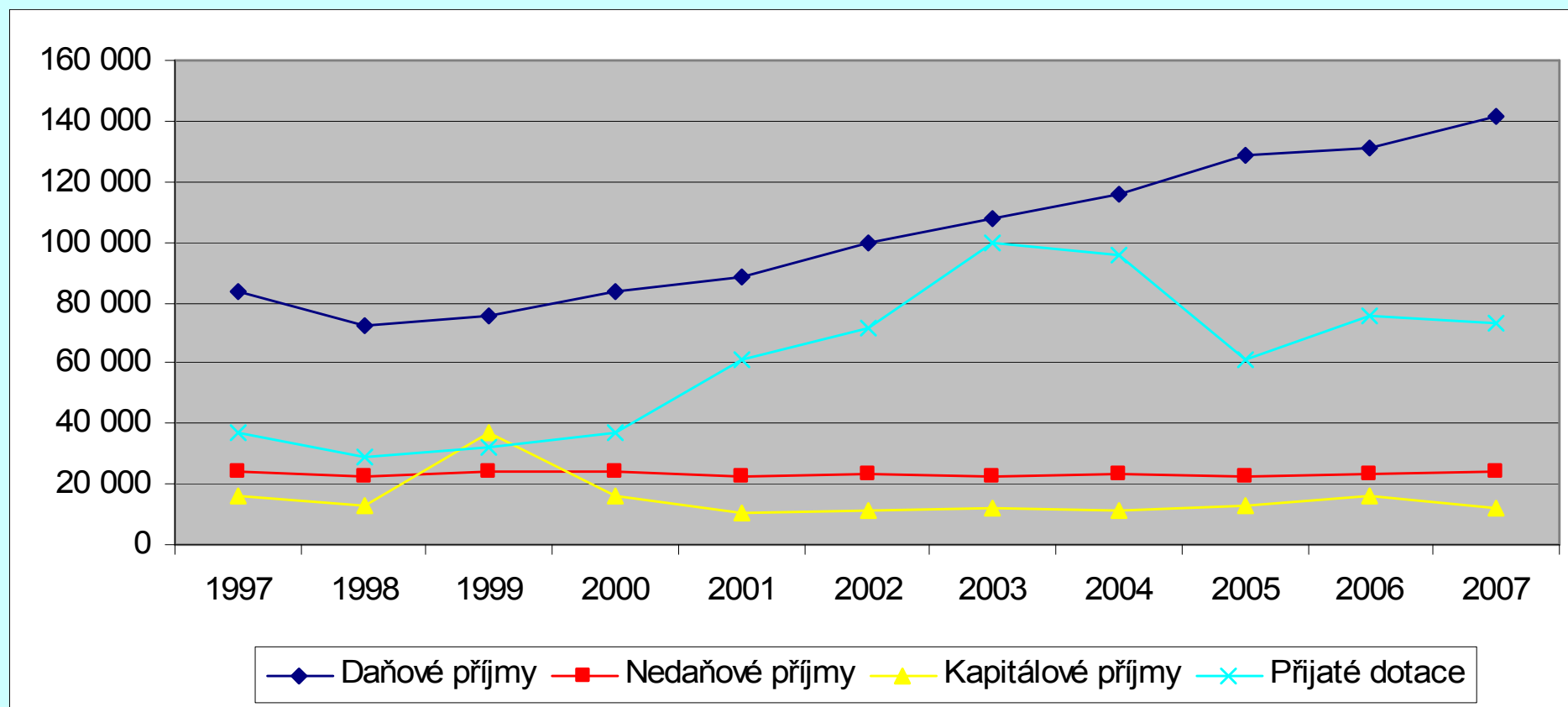

Struktura obecních rozpočtů v letech 2000 – 2007 (v mil. Kč)

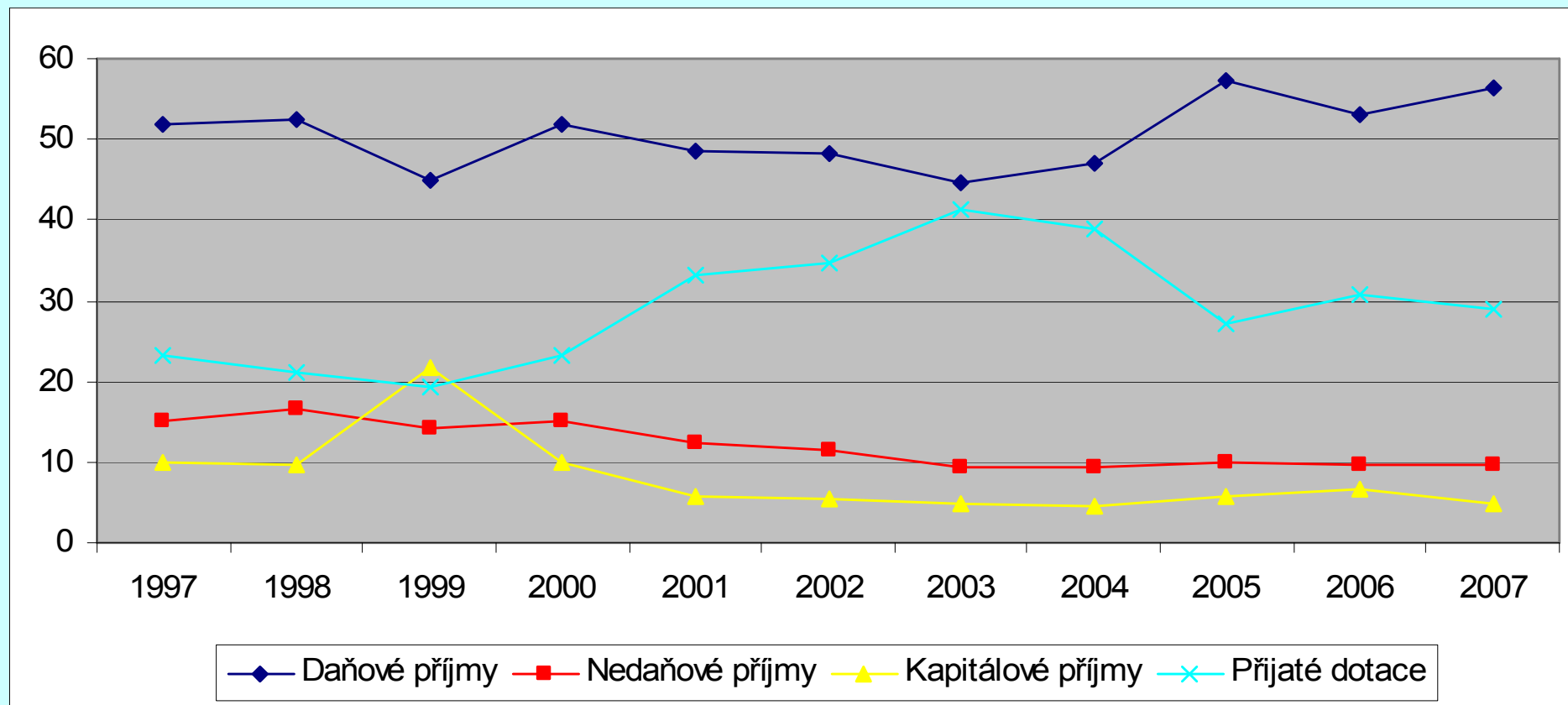
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Daňové příjmy	83 584	88 830	99 546	107 492	116 113	128 900	130 673	141 349
Nedaňové příjmy	24 368	22 650	23 448	22 487	23 051	22 470	23 504	24 049
Kapitálové příjmy	16 313	10 517	11 468	11 869	11 040	13 249	16 012	12 015
Přijaté dotace	37 289	60 747	71 615	99 729	95 949	60 958	75 419	72 773
Příjmy celkem	161 555	182 745	206 077	241 577	246 153	225 577	245 608	250 186
Běžné výdaje	107 960	129 873	144 971	176 461	179 829	148 971	162 646	169 172
Kapitálové výdaje	54 956	64 145	67 268	69 699	76 072	69 660	84 710	72 338
Výdaje celkem	162 916	194 018	212 239	246 160	255 901	218 632	247 356	241 510
Saldo P a V	-1 361	-11 273	-6 162	-4 583	-9 747	6 945	-1 748	8 676

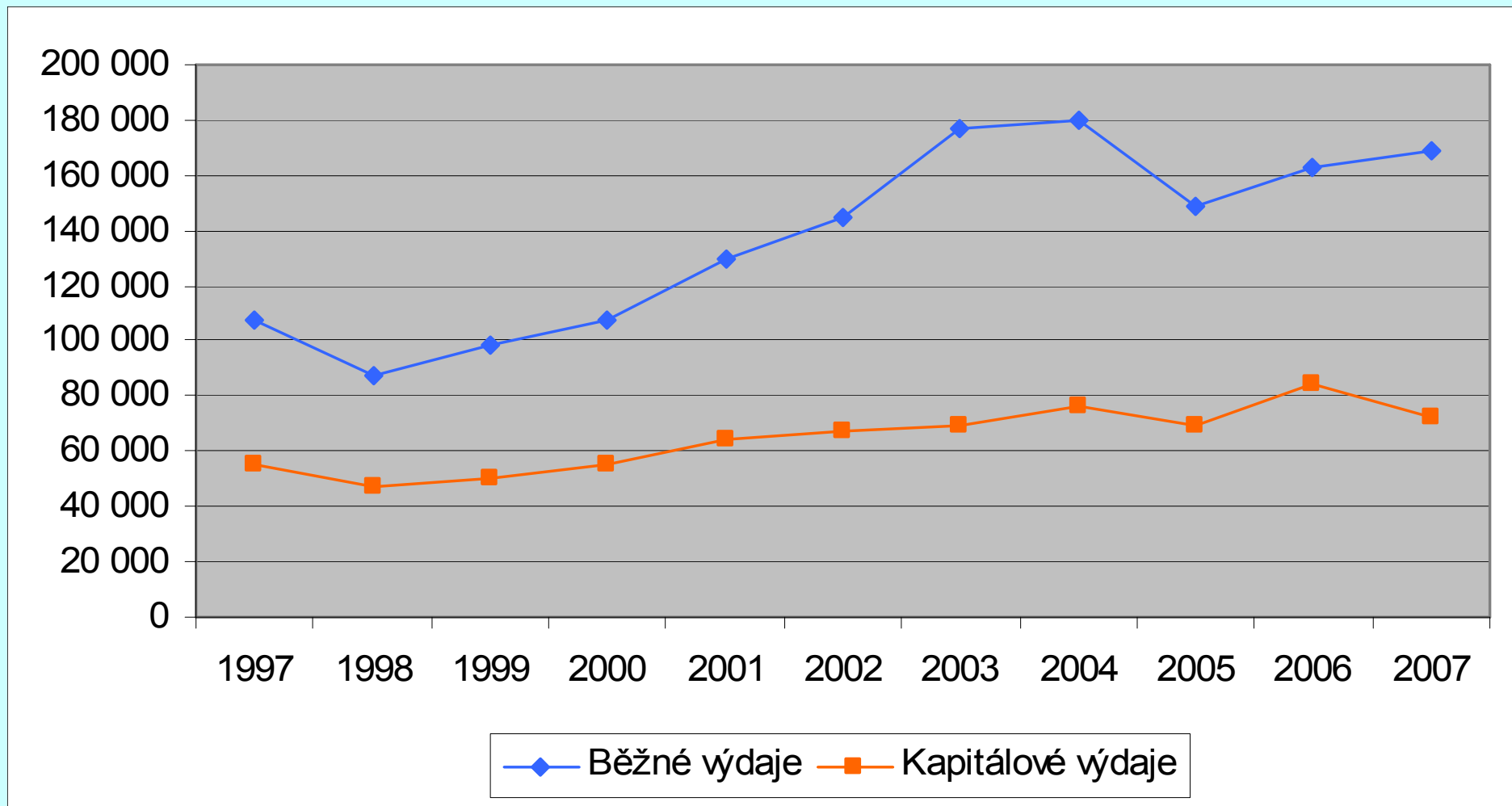
Podíl jednotlivých druhů příjmů na rozpočtech obcí

Podíl jednotlivých druhů příjmů na rozpočtech obcí

Podíl jednotlivých druhů výdajů na rozpočtech obcí

Podíl jednotlivých druhů výdajů na rozpočtech obcí

